

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/113/2008

OPINIE O STOSUNKACH POLSKO-ROSYJSKICH I MOŻLIWOŚCI POJEDNANIA POLSKO-NIEMIECKIEGO I POLSKO-UKRAIŃSKIEGO

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, LIPIEC 2008

PRZEDRUK I ROZPOWSZECHNIANIE MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
12 października 2007 roku

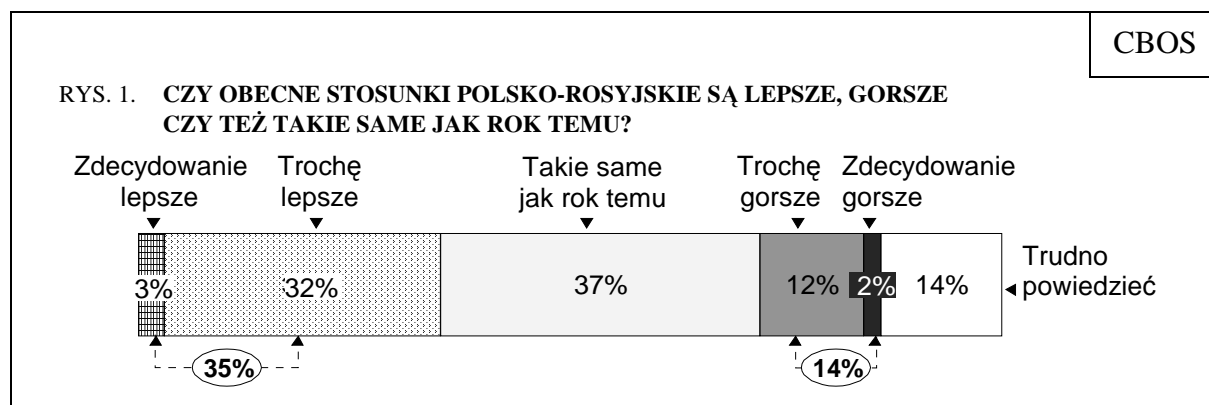
Sytuację kraju na arenie międzynarodowej Polacy oceniają obecnie lepiej niż rok temu. Także polityka zagraniczna postrzegana jest najlepiej od początku obecnej dekady, choć nadal przeważają opinie krytyczne. Od kilku lat systematycznie umacnia się też poczucie braku zagrożenia zewnętrznego¹. Jednocześnie w ostatnim czasie Polska wspólnie ze Szwecją podjęła w ramach Unii Europejskiej inicjatywę Partnerstwa Wschodniego. Dotyczy ona polityki na obszarze poradzieckim, co w oczywisty sposób musi rzutować na stosunki polsko-rosyjskie.

Jak w tym kontekście polska opinia publiczna postrzega rozwój stosunków z Rosją? W kwietniu 2008 roku, jeszcze przed prezentacją unijnego programu Partnerstwa Wschodniego, 56% badanych określało stosunki polsko-rosyjskie jako „ani dobre, ani złe”, jednak tylko 12% oceniało je jako dobre, a 27% – jako złe².

W czerwcowym sondażu³ podjęliśmy tematykę polskiej polityki wschodniej oraz rozwoju stosunków polsko-rosyjskich.

OCENA OBECNEGO STANU STOSUNKÓW POLSKO-ROSYJSKICH

Jak już wspomniano, stosunki polsko-rosyjskie określane są najczęściej jako „ani dobre, ani złe”. Czy obecnie są lepsze czy też gorsze niż rok temu?

¹ Zob. komunikat CBOS „Ocena sytuacji Polski na arenie międzynarodowej”, lipiec 2008.

² Por. komunikat CBOS „Pamięć o zbrodni katyńskiej i ocena jej znaczenia dla stosunków polsko-rosyjskich”, maj 2008.

³ Sondaż „Aktualne problemy i wydarzenia” (217) przeprowadzono w dniach od 6 do 9 czerwca 2008 roku na liczącej 1107 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Wśród ogółu badanych przeważa opinia, że stosunki polsko-rosyjskie są takie same lub lepsze niż rok temu. Jednak wśród osób interesujących się polityką, a tym samym uważnie śledzących rozwój wydarzeń na scenie politycznej⁴, wyraźnie dominuje opinia o poprawie tych stosunków w ciągu ostatniego roku.

Tabela 1

Zainteresowanie polityką	Czy stosunki polsko-rosyjskie są lepsze, gorsze czy też takie same jak rok temu?			
	Lepsze	Takie same	Gorsze	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Bardzo duże lub duże	54	36	9	1
Średnie	43	34	18	5
Niewielkie	31	40	14	15
Żadne	13	38	12	37

Okazuje się, że lepsza orientacja w zagadnieniach politycznych, związana z większym zainteresowaniem polityką, sprzyja opinii o polepszeniu się stosunków polsko-rosyjskich w ostatnim roku, natomiast na przekonanie o ich pogorszeniu w bardzo niewielkim stopniu wpływa stopień zainteresowania polityką.

Ocena dynamiki stosunków polsko-rosyjskich w ciągu ostatniego roku wiąże się również z sympatiami partyjnymi.

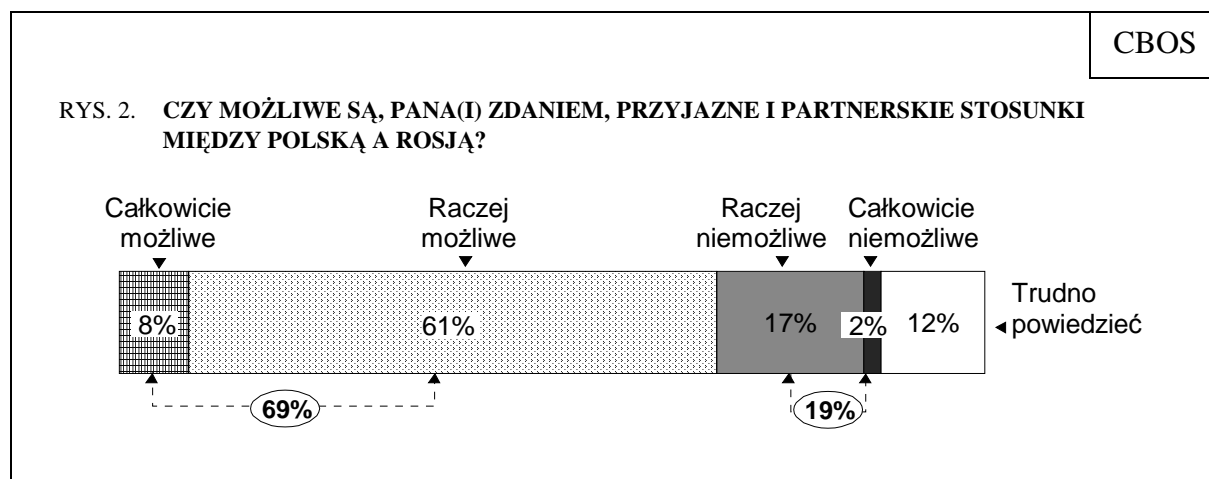
Tabela 2

Potencjalne elektoraty	Czy stosunki polsko-rosyjskie są lepsze, gorsze czy też takie same jak rok temu?			
	Lepsze	Takie same	Gorsze	Trudno powiedzieć
	w procentach			
PO	51	31	12	6
PSL	64	33	0	3
PiS	25	50	19	6
SLD	51	22	13	14
Niezdeterminowani	40	33	12	15
Niezamierzający głosować	27	40	14	19

⁴ Swoje zainteresowanie polityką badani określali za pomocą 5-stopniowej skali opisanej następująco: 1) bardzo duże – uważnie śledzę prawie wszystko, co się dzieje w polityce, 2) duże – dość uważnie śledzę to, co się dzieje w polityce, 3) średnie – śledzę jedynie główne wydarzenia, 4) nikłe, niewielkie – często umykają mojej uwadze nawet ważne wydarzenia, 5) żadne – praktycznie mnie to nie interesuje. Ze względu na niewielką liczbę osób deklarujących bardzo duże zainteresowanie polityką w analizach połączono kategorie „bardzo duże” i „duże”.

Zwolennicy PiS – partii, która w ubiegłym roku odpowiadała za polską politykę zagraniczną – znacznie rzadziej niż sympatycy pozostałych ugrupowań uważają, że stosunki te są obecnie lepsze niż za rządów ich partii. Najczęściej sądzą, że nie uległy one zmianie.

Ze względu na zaszłości historyczne rzutujące na stosunki między Polską a Rosją, niezależnie od opinii o obecnym stanie tych stosunków, istotne są także poglądy badanych na to, czy w ogóle możliwe są w tym przypadku relacje partnerskie.

Ponad dwie trzecie Polaków (69%) uważa, że przyjazne i partnerskie stosunki między Polską a Rosją są możliwe, niemal co piąty zaś (19%) jest przeciwnego zdania. Warto jednak odnotować, że odsetek osób przekonanych, iż takie relacje nie są możliwe, jest obecnie wyraźnie mniejszy niż w ostatnim pięcioleciu i jeden z najniższych od 2000 roku, odkąd pytamy o tę sprawę.

Tabela 3

Czy możliwe są przyjazne i partnerskie stosunki między Polską a Rosją?	Wskazania respondentów według terminów badań					
	V 2000	IX 2002	VII 2003	IV 2005	V 2006	VI 2008
	w procentach					
Możliwe	69	81	77	75	69	69
Niemożliwe	30	17	22	23	27	19
Trudno powiedzieć	1	2	1	2	4	12

Przekonaniu o możliwości ułożenia stosunków polsko-rosyjskich na zasadach przyjaźni i partnerstwa w niewielkim stopniu sprzyja zainteresowanie polityką.

Tabela 4

Zainteresowanie polityką	Czy możliwe są przyjazne i partnerskie stosunki między Polską a Rosją?		
	Możliwe	Nieosiągalne	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Bardzo duże lub duże	74	23	3
Średnie	75	19	6
Niewielkie	70	19	11
Żadne	51	18	31

Charakterystyczne jest natomiast, że badani w ogóle nieinteresujący się polityką mniej więcej równie często jak pozostali są przekonani o niemożności ułożenia stosunków między Polską a Rosją na zasadach partnerstwa, zdecydowanie rzadziej zaś są w tej sprawie optymistami.

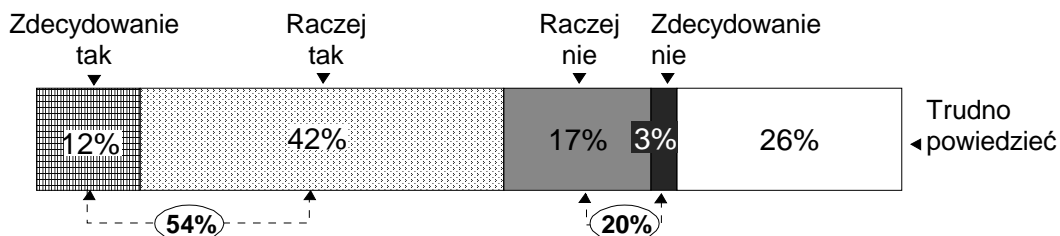
Opinie na ten temat nie wiążą się w sposób jednoznaczny ani z wiekiem, ani z wykształceniem badanych, natomiast w pewnym stopniu różnicują je poglądy polityczne. Mianowicie ci, którzy deklarują przekonania lewicowe lub centrowe, nieco częściej niż osoby o orientacji prawicowej przejawiają w tej sprawie optymizm.

Tabela 5

Poglądy polityczne	Czy możliwe są przyjazne i partnerskie stosunki między Polską a Rosją?		
	Możliwe	Nieosiągalne	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Lewicowe	78	17	4
Centrowe	77	16	7
Prawicowe	68	25	8

Biorąc pod uwagę historyczny kontekst stosunków polsko-rosyjskich, zapytaliśmy badanych o opinie dotyczące tego, czy w najbliższej przyszłości Rosja będzie dążyć do odzyskania wpływów w Europie Środkowo-Wschodniej. Okazało się, że obawy takie wyraża ponad połowa ankietowanych (54%).

RYS. 3. CZY, PANA(I) ZDANIEM, W NAJBLIŻSZEJ PRZYSZŁOŚCI, NP. W CIĄGU 5–10 LAT, ROSJA BĘDZIE DĄŻYĆ DO ODZYSKANIA WPŁYWÓW W NASZEJ CZĘŚCI EUROPY CZY TEŻ NIE?

Od piętnastu lat opinie na ten temat ulegają wahaniom, zależą m.in. od aktualnych wydarzeń na linii Warszawa – Moskwa. Na przykład w ciągu ośmiu miesięcy 2005 roku odsetek odpowiedzi twierdzących wzrósł o 9 punktów, na co zapewne rzutowała sprawa rurociągu bałtyckiego i rosyjskiego embarga na żywność z Polski.

Tabela 6

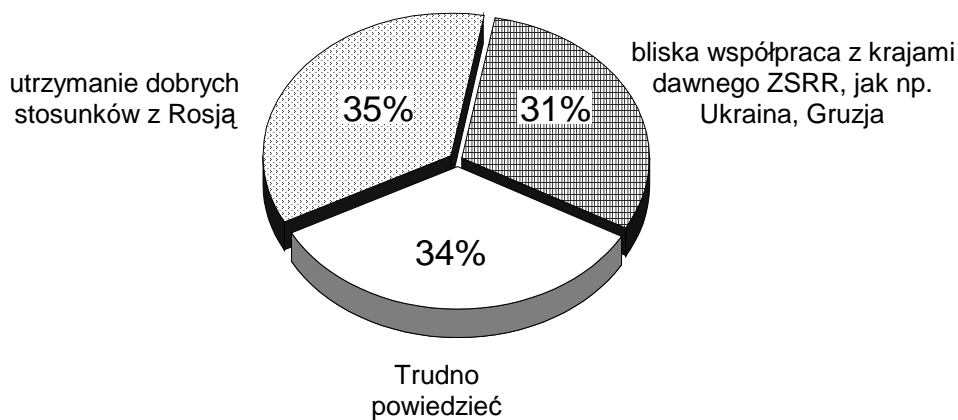
Czy w najbliższej przyszłości Rosja będzie dążyć do odzyskania wpływów w naszej części Europy czy też nie?	Wskazania respondentów według terminów badań														
	VI '93	VI '94	V '95	V '96	VI '97	VI '98	II '99	II '00	V '01	II '02	I '04	IV '05	XII '05	VI '08	
	w procentach														
Tak	39	53	72	69	63	59	53	60	68	55	48	51	60	54	
Nie	39	26	14	13	19	20	23	22	18	23	26	25	21	20	
Trudno powiedzieć	22	21	14	18	17	21	24	18	14	22	26	24	19	26	

Warto dodać, że pogląd, iż Rosja będzie dążyć do odzyskania swoich wpływów we wschodniej części Europy, szczególnie często wyraża kadra kierownicza i inteligencja (71% – patrz tabele aneksowe).

OPINIE O PARTNERSTWIE WSCHODNIM

Aktywna polityka Polski na obszarze poradzieckim z natury rzeczy w ten czy inny sposób wpływa na stosunki polsko-rosyjskie. Zapytaliśmy więc badanych, co ich zdaniem jest ważniejsze dla naszego kraju – utrzymanie dobrych stosunków z Rosją czy bliska współpraca z krajami dawnego ZSRR.

RYS. 4. CO, PANA(I) ZDANIEM, JEST DLA POLSKI WAŻNIEJSZE:

Jak widać, jedna i druga opcja ma wśród ogółu badanych zbliżoną liczbę zwolenników. Ci, którzy stawiają na pierwszym miejscu utrzymanie dobrych stosunków z Rosją, nieznacznie przeważają nad osobami optującymi przede wszystkim za współpracą z krajami dawnego ZSRR.

Dość znaczne są natomiast różnice w częstości opowiadania się za jedną bądź drugą opcją w polityce wschodniej w zależności od niektórych cech społeczno-demograficznych. Badani z wyższym wykształceniem częściej uważają, że ważniejsza jest współpraca z krajami dawnego ZSRR, takimi jak Ukraina czy Gruzja, niż utrzymanie dobrych stosunków z Rosją (44% wobec 35%), natomiast wśród osób z wykształceniem podstawowym wyraźnie przeważa stawianie na pierwszym miejscu dobrych stosunków z Rosją (32% wobec 20%).

Pogląd, że utrzymanie dobrych stosunków z Rosją, jest ważniejsze od bliskiej współpracy z takimi krajami, jak Ukraina czy Gruzja, ma najwięcej zwolenników wśród ludzi młodych, poniżej 25 roku życia. Ponad dwie piąte z nich (44%) zgadza się z tym poglądem, podczas gdy 28% uważa, że ważniejsza jest współpraca z krajami dawnego ZSRR. Opinia ta przeważa również wśród badanych w wieku 25–34 lata oraz respondentów powyżej 54 roku życia, jednak proporcje zwolenników jednej i drugiej opcji są wśród nich bardziej wyrównane. Natomiast wśród osób w średnim wieku (od 35 do 54 lat) jedna i druga opcja ma mniej więcej taką samą liczbę zwolenników.

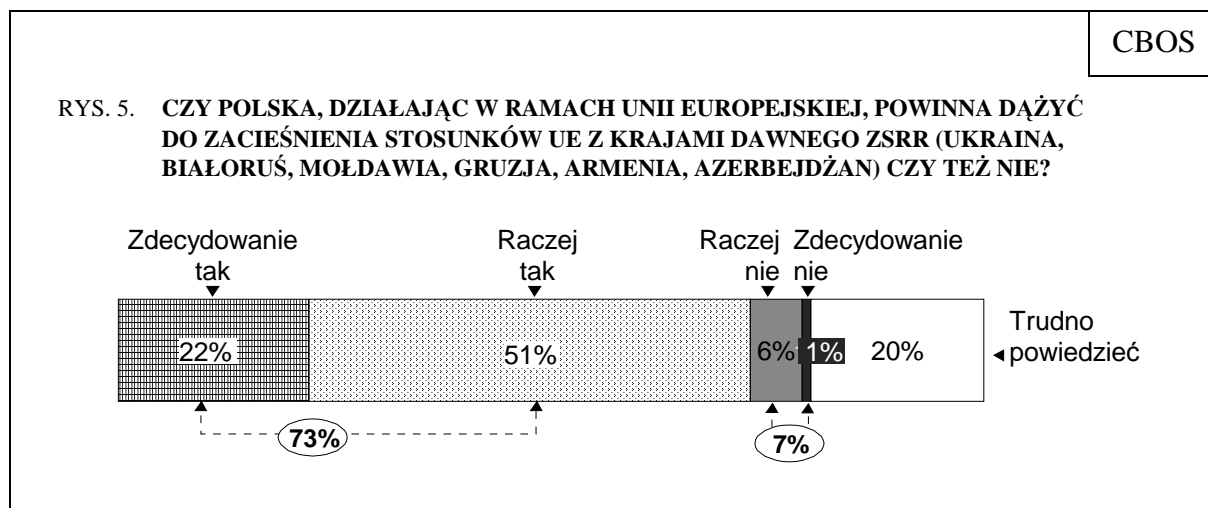
Najczęściej za ważniejszą uważają współpracę z krajami dawnego ZSRR prywatni przedsiębiorcy (52% wobec 33% preferujących utrzymanie dobrych stosunków z Rosją) oraz kadra kierownicza i inteligencja (odpowiednio: 43% wobec 33%) i rolnicy (37% wobec 24%). Natomiast dobre stosunki z Rosją stawiają na pierwszym miejscu przede wszystkim pracownicy umysłowi niższego szczebla (45% wobec 33% opowiadających się przede wszystkim za współpracą z krajami dawnego ZSRR) oraz robotnicy wykwalifikowani (odpowiednio: 41% wobec 31%) i niewykwalifikowani (41% wobec 27%).

Także potencjalni wyborcy poszczególnych partii politycznych różnią się w poglądach na tę sprawę. W elektoracie PiS dwukrotnie częstsze jest przekonanie, że dla Polski ważniejsza od utrzymania dobrych stosunków z Rosją jest bliska współpraca z krajami dawnego ZSRR. Natomiast niemal dokładnie odwrotne są proporcje zwolenników jednej i drugiej opcji wśród wyborców SLD. Z kolei w elektoratach partii tworzących koalicję rządową – PO i PSL – poglądy na ten temat są niemal równo podzielone.

Tabela 7

Potencjalne elektoraty	Co jest dla Polski ważniejsze:		
	utrzymanie dobrych stosunków z Rosją	bliska współpraca z krajami dawnego ZSRR	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PO	36	40	24
PSL	32	27	41
PiS	27	53	20
SLD	50	27	23
Niezdecydowani	28	30	42
Niezamierzający głosować	37	21	42

Mimo że nieco przeważa przekonanie, iż utrzymanie dobrych stosunków z Rosją jest dla Polski ważniejsze niż bliska współpraca z innymi krajami poradzieckimi, to idea działania Polski w kierunku zacieśnienia stosunków Unii Europejskiej z państwami dawnego ZSRR cieszy się poparciem zdecydowanej większości badanych.

Im wyższy stopień zainteresowania polityką, tym większe poparcie dla tej idei, mniejsze zainteresowanie nie oznacza jednak odrzucenia jej, a jedynie brak zdania w tej sprawie.

Tabela 8

Zainteresowanie polityką	Czy Polska powinna dążyć do zacieśnienia stosunków UE z krajami dawnego ZSRR czy też nie?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Bardzo duże lub duże	88	6	6
Średnie	84	7	9
Niewielkie	71	7	22
Żadne	47	6	47

Największe poparcie dla idei Partnerstwa Wschodniego notujemy wśród ludności wielkich miast (powyżej 100 tys. mieszkańców), stosunkowo najmniejsze – na wsi, ale i tu wyraża je większość badanych. Sprzyja mu także wyższy poziom wykształcenia. Wśród respondentów z wyższym wykształceniem sięga ono 90%, podobnie jak wśród kadry kierowniczej i inteligencji. Stosunkowo najczęściej Partnerstwa Wschodniego nie akceptują rolnicy – 17% z nich jest mu przeciwnych (patrz tabele aneksowe).

Poglądy polityczne ankietowanych nie wpływają na opinie w tej sprawie, zauważalne są natomiast pewne różnice stanowisk między elektoratami poszczególnych partii politycznych.

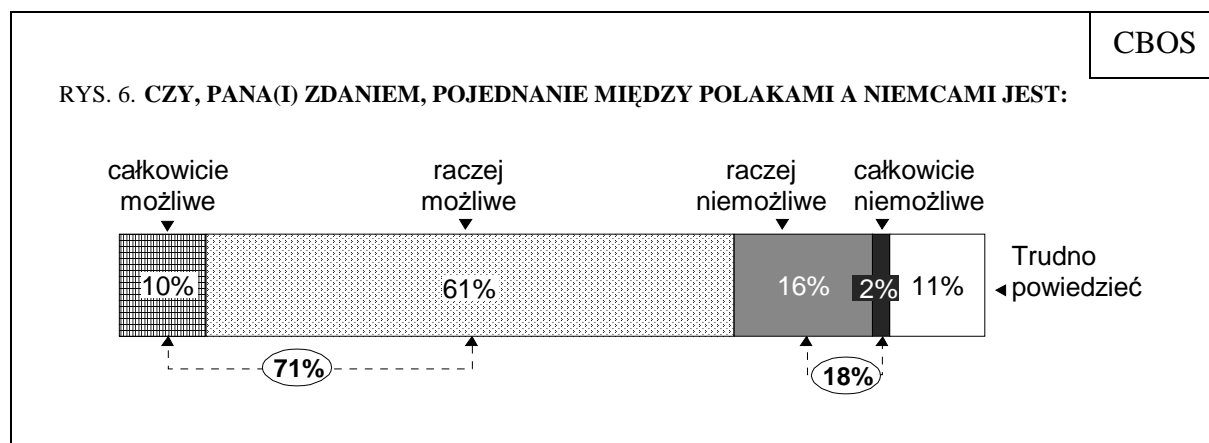
Tabela 9

Potencjalne elektoraty	Czy Polska powinna dążyć do zacieśnienia stosunków UE z krajami dawnego ZSRR czy też nie?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PO	86	6	8
PSL	68	16	16
PiS	91	4	5
SLD	81	6	13
Niezdecydowani	61	5	34
Niezamierzający głosować	65	7	28

Aktywne działanie Polski w kierunku zacieśnienia współpracy UE z krajami poradzieckimi znajduje niemal powszechne poparcie w elektoratach PiS i PO. Natomiast stosunkowo najwięcej przeciwników ma ono wśród wyborców PSL.

MOŻLIWOŚĆ POJEDNANIA POLSKO-NIEMIECKIEGO I POLSKO-UKRAIŃSKIEGO

Na zakończenie poruszymy jeszcze sprawę postrzegania perspektyw trwałego pojednania z dwoma sąsiadującymi z nami narodami, z którymi stosunki obciążone są również bagażem nie zawsze dobrej historii – Niemcami i Ukraińcami.

Zdecydowana większość Polaków (71%) uważa pojednanie polsko-niemieckie za możliwe, niespełna jedna piąta zaś (18%) jest przeciwnego zdania. Warto podkreślić, że sceptycyzm w tej sprawie nie jest związany z wiekiem. W najstarszej grupie wiekowej, w której są osoby pamiętające II wojnę światową, jest wprawdzie stosunkowo najmniej

odpowiedzi pozytywnych, ale nie oznacza to większej niż wśród młodszych roczników liczby odpowiedzi negatywnych, lecz wskazań „trudno powiedzieć” (patrz tabele aneksowe).

W potencjalnych elektoratach pojednanie polsko-niemieckie najczęściej uważają za możliwe zwolennicy PO, a stosunkowo najrzadziej – sympatycy SLD.

Tabela 10

Potencjalne elektoraty	Czy pojednanie między Polakami a Niemcami jest:		
	możliwe	niemożliwe	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PO	80	16	4
PSL	70	19	11
PiS	74	18	8
SLD	65	20	15
Niezdecydowani	69	16	15
Niezamierzający głosować	68	19	13

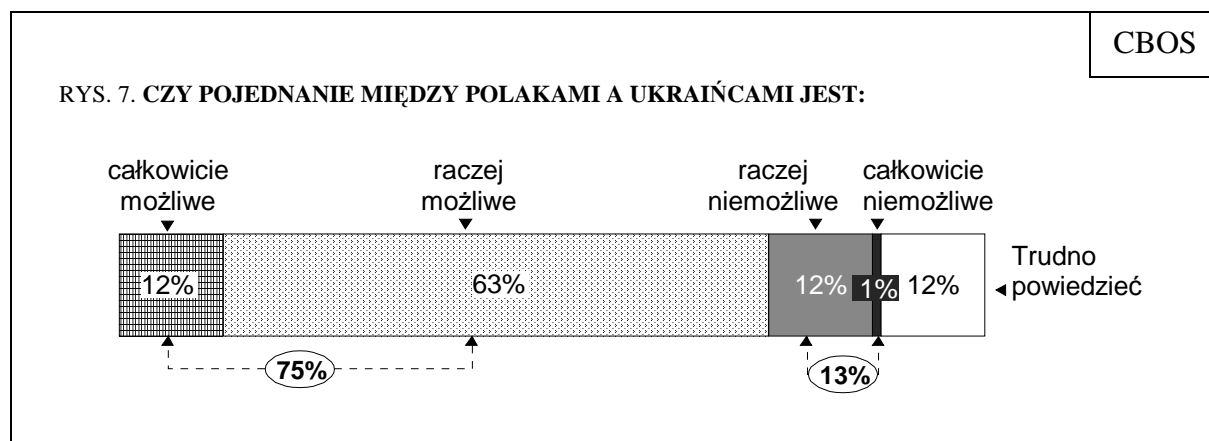
Sprawę tę monitorujemy od początku ubiegłej dekady. Patrząc z wieloletniej perspektywy można zauważyć, że wzrasta przekonanie o możliwości pojednania polsko-niemieckiego. Wzrost ten jest jednak bardzo nieregularny, mamy bowiem do czynienia z dość wyraźnymi wahaniami w poszczególnych latach, związanymi zapewne z aktualnymi wydarzeniami w stosunkach polsko-niemieckich.

Tabela 11

Czy, Pana(i) zdaniem, pojednanie między Polakami a Niemcami jest:	Wskazania respondentów według terminów badań																		
	II '90	II '91	V '92	VI '93	VI '94	V '95	V '96	VI '97	VI '98	IV '99	V '00	V '01	IX '02	VII '03	X '04	VI '05	V '06	VI '07	VI '08
	w procentach																		
- możliwe	47	63	51	50	58	60	65	73	68	73	76	76	80	75	62	74	80	80	71
- niemożliwe	50	34	46	48	41	39	33	25	24	26	23	23	19	24	30	24	16	14	18
Trudno powiedzieć	2	3	2	2	1	1	1	2	8	1	1	1	1	1	8	2	4	6	11

W porównaniu z rokiem ubiegłym nastąpił dość wyraźny spadek optymizmu co do możliwości pojednania polsko-niemieckiego. Trzeba jednak zwrócić uwagę, że towarzyszy mu znacznie mniejszy przyrost pesymizmu, gdyż jednocześnie wzrosła liczba badanych powstrzymujących się od wyrażenia jednoznacznego stanowiska w tej sprawie.

Jak respondenci zapatrują się na sprawę pojednania między Polakami a Ukraińcami?

Pojednanie polsko-ukraińskie uważa za możliwe 75% badanych – nieco więcej niż pojednanie z Niemcami. W przeciwieństwie jednak do stosunku do Niemców, na opinie o szansach pojednania polsko-ukraińskiego w pewnym stopniu rzutuje wiek badanych, a więc zapewne pamięć o doświadczeniach z przeszłości – własnych lub rodziny. Wpływ ten nie jest jednak duży – o ile wśród najmłodszych respondentów (poniżej 25 roku życia) co jedenasty uważa pojednanie polsko-ukraińskie za niemożliwe, o tyle w najstarszej grupie wiekowej (65 lat i więcej) – co szósty (patrz tabele aneksowe).

Przekonanie o możliwości pojednania polsko-ukraińskiego jest tym częstsze, im wyższy poziom wykształcenia badanych. Częściej też wyrażają je osoby o poglądach centrowych i prawicowych niż o orientacji lewicowej. Nie przekłada się to jednak na sympatie do poszczególnych partii politycznych.

Od „pomarańczowej rewolucji” na Ukrainie jesienią 2004 roku przekonanie o możliwości pojednania między Polakami a Ukraińcami utrzymuje się na poziomie powyżej 70%, jednak w stosunku do ubiegłego roku nieco zmalała liczba osób uważających je za możliwe.

Tabela 12

Czy, Pana(i) zdaniem, pojednanie między Polakami a Ukraińcami jest:	Wskazania respondentów według terminów badań											
	VI '97	IV '99	V '00	V '01	IX '02	VII '03	V '04	XII '04	VI '05	V '06	VI '07	VI '08
	w procentach											
– możliwe	58	57	67	64	73	63	60	81	74	77	79	75
– niemożliwe	39	40	32	35	25	37	35	14	22	18	10	13
Trudno powiedzieć	3	3	1	1	2	0	5	5	4	5	11	12

W ocenie badanych stosunki polsko-rosyjskie są obecnie takie same lub lepsze niż przed rokiem, relatywnie niewielu mówi o ich pogorszeniu. Osoby interesujące się polityką w większości dostrzegają polepszenie tych stosunków.

Opinie na temat tego, co jest dla Polski ważniejsze – utrzymanie dobrych stosunków z Rosją czy bliska współpraca z krajami dawnego ZSRR, takimi jak Ukraina czy Gruzja – są mniej więcej równo podzielone, z nieznaczną przewagą osób, które za ważniejsze uważają dobre stosunki z Rosją. Jednak zdecydowana większość badanych uważa, że inicjatywa Partnerstwa Wschodniego jest słuszna – Polska działając w ramach Unii Europejskiej powinna dążyć do zacieśnienia stosunków UE z krajami dawnego ZSRR.

Wprawdzie w porównaniu z rokiem ubiegłym nieco zmalała liczba Polaków uważających pojednanie zarówno polsko-niemieckie, jak i polsko-ukraińskie za możliwe, jednak w obu przypadkach nadal zdecydowaną większość (około trzech czwartych ogółu) stanowią optymiści.

Opracował

Michał STRZESZEWSKI

A N E K S

Tabela 1. Czy, Pana(i) zdaniem, w najbliższej przyszłości, np. w ciągu 5-10 lat, Rosja będzie dążyć do odzyskania wpływów w naszej części Europy czy też nie?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	54	20	26	1104
Płeć				
Mężczyźni	57	25	17	523
Kobiety	50	15	34	580
Wiek				
18-24 lata	51	23	26	161
25-34	52	23	24	201
35-44	61	24	15	159
45-54	59	19	22	205
55-64	50	21	29	177
65 lat i więcej	49	12	38	201
Miejsce zamieszkania				
Wieś	50	20	30	411
Miasto do 20 tys.	51	21	28	152
20-100 tys.	51	20	29	214
101-500 tys.	60	18	22	173
501 tys. i więcej mieszk.	62	24	14	154
Wykształcenie				
Podstawowe	41	17	42	292
Zasadnicze zawodowe	54	23	23	285
Średnie	58	20	22	372
Wyższe	67	22	11	155
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	71	18	11	84
Prac. umysł. niż. szczebla	63	23	14	103
Pracownicy fiz. - umysł.	61	21	19	99
Robotnicy wykwalifikowani	59	16	25	115
Robotnicy niewykwalifik.	40	35	25	60
Rolnicy	49	36	15	59
Pracujący na własny rach.	64	28	7	34
Bierni zawodowo				
Renciści	46	16	38	70
Emeryci	50	14	35	255
Uczniowie i studenci	57	21	21	91
Bezrobotni	41	23	36	74
Gospodynie domowe i inni	40	16	44	60
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	63	19	18	160
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	61	19	20	104
sekt. pryw. poza rolnict.	59	24	16	233
prywatnym gosp. rolnym	51	34	16	62
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	49	19	32	54
301-500	53	20	27	108
501-900	53	18	29	192
901-1200	61	15	24	118
Powyżej 1200 zł	62	25	13	161
Ocena własnych war. mater.				
Złe	45	19	37	231
Średnie	54	20	26	465
Dobre	59	21	20	407
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	53	16	31	64
Raz w tygodniu	56	18	26	567
1-2 razy w miesiącu	51	24	24	165
Kilka razy w roku	49	25	27	211
W ogóle nie uczestniczy	57	20	23	97
Poglądy polityczne				
Lewica	58	25	16	126
Centrum	60	21	18	313
Prawica	62	22	16	367
Trudno powiedzieć	34	14	51	297

Tabela 2. Co, Pana(i) zdaniem, jest dla Polski ważniejsze: 1 - utrzymanie dobrych stosunków z Rosją; 2 - bliska współpraca z krajami dawnego ZSRR, jak np. Ukraina, Gruzja

(%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	35	31	34	1103
Płeć				
Mężczyźni	36	35	28	522
Kobiety	35	26	39	580
Wiek				
18-24 lata	44	28	28	161
25-34	37	29	34	200
35-44	32	34	34	159
45-54	36	38	26	205
55-64	34	28	38	177
65 lat i więcej	32	25	43	201
Miejsce zamieszkania				
Wieś	33	26	41	411
Miasto do 20 tys.	39	29	32	152
20-100 tys.	35	31	34	213
101-500 tys.	36	35	29	173
501 tys. i więcej mieszk.	37	39	24	154
Wykształcenie				
Podstawowe	32	20	48	292
Zasadnicze zawodowe	37	32	31	285
Średnie	38	32	30	371
Wyższe	35	44	21	155
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	33	43	24	84
Prac. umysł. niż. szczebla	45	33	22	101
Pracownicy fiz.- umysł.	38	33	29	99
Robotnicy wykwalifikowani	41	31	28	115
Robotnicy niewykwalifik.	41	27	32	60
Rolnicy	24	37	39	59
Pracujący na własny rach.	33	52	15	34
Bierni zawodowo				
Renciści	36	24	40	70
Emeryci	31	27	42	255
Uczniowie i studenci	38	30	32	91
Bezrobotni	31	24	45	74
Gospodynie domowe i inni	36	22	42	60
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	42	34	24	158
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	38	29	33	104
sekt. pryw. poza rolnict.	39	37	24	233
prywatnym gosp. rolnym	26	36	38	62
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	29	39	32	54
301-500	43	26	30	108
501-900	30	34	36	191
901-1200	35	38	27	118
Powyżej 1200 zł	45	35	19	161
Ocena własnych war. mater.				
Złe	30	29	41	230
Średnie	36	29	35	465
Dobre	38	34	28	407
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	21	38	41	64
Raz w tygodniu	33	33	34	566
1-2 razy w miesiącu	45	22	32	165
Kilka razy w roku	39	29	32	211
W ogóle nie uczestniczy	38	27	35	97
Poglądy polityczne				
Lewica	43	29	28	126
Centrum	41	33	26	312
Prawica	35	41	24	367
Trudno powiedzieć	27	15	57	297

Tabela 3. Czy Polska, działając w ramach Unii Europejskiej, powinna dążyć do zacieśnienia stosunków UE z krajami dawnego ZSRR (Ukraina, Białoruś, Mołdawia, Gruzja, Armenia, Azerbejdżan) czy też nie?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	73	7	20	1104
Płeć				
Mężczyźni	80	7	13	523
Kobiety	68	6	26	580
Wiek				
18-24 lata	76	5	19	161
25-34	73	6	21	201
35-44	84	5	11	159
45-54	74	9	16	205
55-64	74	6	20	177
65 lat i więcej	61	8	31	201
Miejsce zamieszkania				
Wieś	66	8	26	411
Miasto do 20 tys.	72	6	23	152
20-100 tys.	71	7	21	214
101-500 tys.	82	4	13	173
501 tys. i więcej mieszk.	86	6	8	154
Wykształcenie				
Podstawowe	62	5	33	292
Zasadnicze zawodowe	72	8	20	285
Średnie	76	7	17	372
Wyższe	90	5	5	155
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	91	6	3	84
Prac. umysł. niż. szczebla	85	6	9	103
Pracownicy fiz.- umysł.	80	5	15	99
Robotnicy wykwalifikowani	77	7	16	115
Robotnicy niewykwalifik.	70	6	24	60
Rolnicy	62	17	21	59
Pracujący na własny rach.	87	7	5	34
Bierni zawodowo				
Renciści	59	7	34	70
Emeryci	65	8	27	255
Uczniowie i studenci	75	3	22	91
Bezrobotni	64	10	26	74
Gospodynie domowe i inni	74	0	26	60
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	83	5	12	160
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	80	6	15	104
sekt. pryw. poza rolnict.	81	7	12	233
prywatnym gosp. rolnym	63	14	23	62
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	71	8	22	54
301-500	76	7	18	108
501-900	73	7	20	192
901-1200	77	8	15	118
Powyżej 1200 zł	83	9	8	161
Ocena własnych war. mater.				
Złe	63	6	30	231
Średnie	73	7	21	465
Dobre	79	7	14	407
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	76	8	17	64
Raz w tygodniu	70	8	22	567
1-2 razy w miesiącu	75	5	21	165
Kilka razy w roku	77	6	17	211
W ogóle nie uczestniczy	79	5	16	97
Poglądy polityczne				
Lewica	79	8	13	126
Centrum	79	9	12	313
Prawica	81	6	13	367
Trudno powiedzieć	55	4	41	297

Tabela 4. Czy, Pana(i) zdaniem, pojednanie między Polakami a Niemcami jest:

(%)

	możliwe	niemożliwe	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	71	18	11	1104
Płeć				
Mężczyźni	74	19	7	523
Kobiety	69	18	14	580
Wiek				
18-24 lata	70	22	8	161
25-34	74	16	10	201
35-44	81	12	7	159
45-54	68	22	10	205
55-64	72	17	11	177
65 lat i więcej	63	19	17	201
Miejsce zamieszkania				
Wieś	70	17	13	411
Miasto do 20 tys.	73	14	13	152
20-100 tys.	71	19	10	214
101-500 tys.	75	16	9	173
501 tys. i więcej mieszk.	68	26	6	154
Wykształcenie				
Podstawowe	66	18	16	292
Zasadnicze zawodowe	71	19	10	285
Średnie	72	19	9	372
Wyższe	79	16	5	155
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	75	19	6	84
Prac. umysł. niż. szczebla	77	16	7	103
Pracownicy fiz. - umysł.	82	17	1	99
Robotnicy wykwalifikowani	74	18	8	115
Robotnicy niewykwalifik.	73	14	13	60
Rolnicy	66	25	9	59
Pracujący na własny rach.	76	16	8	34
Bierni zawodowo				
Renciści	61	15	24	70
Emeryci	66	19	15	255
Uczniowie i studenci	68	25	7	91
Bezrobotni	73	15	11	74
Gospodynie domowe i inni	70	15	15	60
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	75	18	6	160
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	78	15	6	104
sekt. pryw. poza rolnict.	74	20	7	233
prywatnym gosp. rolnym	68	22	10	62
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	57	30	13	54
301-500	82	11	7	108
501-900	70	17	13	192
901-1200	75	20	5	118
Powyżej 1200 zł	74	20	6	161
Ocena własnych war. mater.				
Złe	63	23	14	231
Średnie	72	16	13	465
Dobre	75	19	6	407
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	74	13	13	64
Raz w tygodniu	72	17	10	567
1-2 razy w miesiącu	70	21	9	165
Kilka razy w roku	70	18	12	211
W ogóle nie uczestniczy	65	24	11	97
Poglądy polityczne				
Lewica	78	17	6	126
Centrum	76	18	6	313
Prawica	74	20	6	367
Trudno powiedzieć	59	17	23	297

Tabela 5. Czy pojednanie między Polakami a Ukraińcami jest:

(%)

	możliwe	niemożliwe	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	75	13	12	1103
Płeć				
Mężczyźni	79	13	8	523
Kobiety	71	12	17	580
Wiek				
18-24 lata	81	9	10	161
25-34	80	8	12	201
35-44	78	10	11	159
45-54	72	17	11	204
55-64	74	13	13	177
65 lat i więcej	65	17	18	201
Miejsce zamieszkania				
Wieś	74	11	15	411
Miasto do 20 tys.	76	12	12	152
20-100 tys.	70	14	16	213
101-500 tys.	74	14	12	173
501 tys. i więcej mieszk.	82	14	4	154
Wykształcenie				
Podstawowe	66	15	19	292
Zasadnicze zawodowe	72	13	14	284
Średnie	79	11	10	372
Wyższe	86	9	5	155
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	87	10	4	84
Prac. umysł. niż. szczebla	80	12	8	103
Pracownicy fiz.- umysł.	82	8	11	99
Robotnicy wykwalifikowani	81	11	8	115
Robotnicy niewykwalifik.	78	11	11	60
Rolnicy	66	25	9	59
Pracujący na własny rach.	78	7	14	34
Bierni zawodowo				
Renciści	59	15	26	69
Emeryci	69	15	16	255
Uczniowie i studenci	82	7	11	91
Bezrobotni	62	19	19	74
Gospodynie domowe i inni	76	11	13	60
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	77	15	9	160
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	81	10	9	104
sekt. pryw. poza rolnict.	83	8	9	233
prywatnym gosp. rolnym	70	19	11	62
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	67	18	16	54
301-500	79	10	11	108
501-900	74	13	14	192
901-1200	70	20	10	118
Powyżej 1200 zł	80	14	6	161
Ocena własnych war. mater.				
Złe	66	17	18	231
Średnie	73	13	14	464
Dobre	82	10	8	407
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	73	11	16	64
Raz w tygodniu	76	12	13	567
1-2 razy w miesiącu	73	17	10	165
Kilka razy w roku	75	12	13	210
W ogóle nie uczestniczy	73	14	13	97
Poglądy polityczne				
Lewica	73	18	9	126
Centrum	81	12	7	312
Prawica	81	11	8	367
Trudno powiedzieć	61	13	27	297